

ANKARA
ÜNİVERSİTESİ

EPİTEL DOKU

2. Kısım

BEZ EPİTELİ

Bez hücreleri kendileri için gerekli çeşitli molekülleri kandan alarak onları hücre içi biyosentez mekanizmalarıyla daha karışık yapıllı ürünler haline dönüştürdükten sonra yine aynı yolla kana veya iç ya da dış ortama (deri üstü, ağız ve sindirim boşluğu vb) verirler. Bu olaylara **salgılama (sekresyon)** denir. Hücrede sentezlenerek salgılanan maddeye **salgı**(sekret)adı verilir. Salgılama işi için özelleşmiş hücre ve hücre gruplarına **salgı bezi** denir.

- Bez epitelinde iki fonksiyon vardır:
- 1- Bazal kısmında hücrenin kendisi için yapmış olduğu fonksiyon,
- 2- Hücrenin apikal kısmında hücrenin görevine göre bağlı olarak yaptığı fonksiyondur.

- Bez hücreleri farklı kimyasal yapıdaki maddeleri salgırlar. Salgı
- protein olabilir (Örn:pankreaſta)
- lipit olabilir (adrenal bez ve yağ bezlerinde)
- Karbohidrat ve protein olabilir (ör:tükruk bezleri)
- Karbohidrat, yağ ve protein olabilir (süt bezleri)

Bez hücreleri salgılarını devamlı yapabildikleri (örn:tükruk bezi) belli aralıklarda da yapabilir (örn: pankreas, mide, Goblet hücresi).

Otoradyografik metotlar yoluyla yapılan incelemelerle salgılama işlevinin sadece epitel hücrelerine özgü olmadığı, başka hücreler tarafından da gerçekleştirildiği gösterilmiştir.

- Fibroblastlar, kondroblastlar ve osteoblastlar hücre dışı boşluklara maddeler salgılayarak bağ dokusunun fibrilli ve şekilsiz yapılarını oluştururlar.

BEZ EPİTELİNİN SINIFLANDIRILMASI

Salgı ürünlerinin bırakıldıkları ortama göre iki tip bez vardır:

- **Ekzokrin bezler (Dış salgı bezleri):**

Salgı yapan hücreler, ortalarında bir boşluk oluşturacak şekilde gruplaşır. Salgı bu boşlukta toplanır, oradan da gerekli yerlere gönderilir. Ürünlerini iç ya da dış yüzeye açılan kanallara boşaltan bu tip bezlere ekzokrin bezler denir (Örnek: Tükürük bezleri). Büyük veya küçük olabilirler. Örtü epiteline yakın bağ dokuda yer alırlar. Dolayısıyla örtü epiteli ile bağlantılı bezlerdir.

- **Endokrin bezler (İÇ salgı bezleri):**

Salgılarını, vücudun diğer bölgelerindeki hedef hücrelere ulaştırabilmek için kana veya lenfe veren bezlere endokrin bezler denir. Örnek; Hipofiz, tiroit ve adrenal bez. Endokrin bez hücreleri belli bir sırada olabilir (örnek: tiroid bezi) ya da kütle halinde karışık olarak (örnek: Pankreas) yerleşmiştir. Endokrin bezlerin örtü epiteli ile bağlantısı yoktur.

EKZOKRİN BEZLERİN HİSTOLOJİK YAPISI

Salgı bezleri iki kısımdan oluşur: **Stroma** ve **Parankima**.

Bezlerin bağ dokusundan meydana gelmiş kısmına **stroma**, epitel kısmına ise **parankima** adı verilir.

Stroma, bezin ve diğer organların parankimasına desteklik eder. Bağ dokusundan meydana gelir. Bezi dıştan bir kabuk gibi sarar. Bu yapıya **kapsül** denir. Kapsülü, kollajen fibrillerin yoğun bir ağı oluşturur

Salgı bezinin iç kısımlarına kadar giren bağ dokusuna ise **septum** adı verilir.

Septa tarafından bezin bölümlere ayrılmış kısımlarına **lob** denir.

Loplar daha küçük septumlarla daha küçük kısımlara bölünür. Çıplak gözle bile görülebilen bu birimlere **lopçuk (lobül)** denir.

Lobçuklar de mikroskopla görülebilecek kadar minik salgı birimlerine ayrılırlar.

Kapsülün kollagen telleri lopçuk içinde kısa mesafelere kadar girebilir. Retiküler fibriller ise salgının yapıldığı yerlerin ve salgı kanallarının etrafını bir ağ şeklinde sarar.

Bezlerin kan ve lenf damarları ile sınırlarının dağılımı aynen bağ dokusunda olduğu gibidir.

Bunlar kapsülden içeri girerek kollagen tellerden oluşan septumu takip eder ve lobçuklar arasındaki daha ince kısımlara girer. Buradan da uzantılarını parankimaya gönderir.

EKZOKRİN BEZLER

Epitel dokusu ile ilişkisine göre

Endoepitelyal bezler

Ekzoepitelyal bezler

Bezi oluşturan hücrelerin sayısına göre

Tek hücreli bezler

Çok hücreli bezler

Bezi oluşturan birimlerin şekline göre

Tübüler bezler

Alveolar (Asinöz) bezler

Tübüloalveolar bezler

Retiküler bezler

EKZOKRİN BEZLER

Bezi oluşturan birimlerin sayısına göre

Basit Bezler

Bileşik Bezler

Salgının fiziksel ve kimyasal özelliklerine göre

Seröz Bezler

Müköz Bezler

Seromüköz Bezler

Bezin salgılama şekline göre

Merokrin Bezler

Apokrin Bezler

Holokrin Bezler (Aktif ve Dejeneratif Holokrin Bez)

EPİTEL DOKUSU İLE İLİŞKİSİNE GÖRE EKZOKRİN BEZ

Endoepitelyal bezler

Ekzoepitelyal bezler

Endoepitelyal bezler: Salgı hücreleri, örtü epitelinin hücreleri arasında yer alır. **İntraepitelyal bez** de denir. Tek hücreli ve çok hücreli tipleri vardır.

Tek hücreli bez: Trakedeki yalancı tabakalı silli silindirik epitel ile ince bağırsaktaki tek tabakalı silindirik epitel hücreleri arasında bulunan Goblet (kalisiform, kadeh) hücreleri

Çok hücreli bez: Larinksdeki yalancı çok tabakalı silli silindirik epitel içinde ve erkek üretrasında bulunan bezler.